

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

SERIES 3: 51 - HAYASHAR VEHATOV DEVELOPING RELIGIOUS COMMON SENSE OU ISRAEL/BEIT KNESSET HANASI - SUMMER 2026

A] YASHAR VETOV IN TANACH

1. וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי ה' לְמַעַן יִיטֵב לְךָ וּבָאתָ וִירְשֶׁתָּ אֶת הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם
דברים ו'יח

The Torah introduces a mitzva to do what is 'straight and good' in God's eyes. How are we to know what that is?

2. וַיִּזְכֹּר הַשָּׁמַיִם וַיִּרְחַם עָמָד עַד-יָקֹם גּוֹי אֲיִבָיו הַלֹּא-הָיָא כְּתוּבָה עַל-סֵפֶר הַיָּשָׁר וַיַּעֲמֵד הַשָּׁמַיִם בְּחֲצֵי הַשָּׁמַיִם וְלֹא-אָץ לָבוֹא בָּיוֹם תָּמִיד:
יהושע י"ג

Sefer Yehoshua references another book called 'Sefer HaYashar'.

3. מֵאֵי סֵפֶר הַיָּשָׁר? א"ר חִיָּיא בַר אַבָּא א"ר יוֹחָנָן: זֶה סֵפֶר אַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב שְׁנֵקְרָאוּ יִשְׂרָאֵל, שְׁנָא: (בַּמִּדְבָּר כ"ג:) תָּמִיד נִפְשִׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל.
עבודה זרה כה.

One view in Chazal identifies this as Sefer Bereishit which recounts the acts of the Avot - Derech Eretz Kadma LaTorah.

4. מִי מִנְהָ עֹפֶר וַיַּעֲקֹב וּמִסֵּפֶר אֶת-דָּבָר יִשְׂרָאֵל תָּמִיד נִפְשִׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתִהְיֶי אַחֲרֵיתִי כְּמֹהוּ:
במדבר כ"ג

Bilaam prays that his end should be with the Yesharim i.e. the Avot.

5. יִשְׂרָאֵל. בְּגִימַטְרִיא 'אֲצוֹת הָעוֹלָם'. ס"ת שֶׁל שְׁמוֹת הָאֲצוֹת אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב בְּגִימַטְרִיא 'צִלְעָם'. וְזֶה וְתִהְיֶי אַחֲרֵיתִי כְּמֹהוּ.
בעל הטורים במדבר כ"ג

The Ba'al Haturim explains that the gematria of 'Yesharim' (560) is the same as 'Avot HaOlam'. Also, the gematria of the final letters of the names of the Avot (142) is that of Bilaam, - i.e. he is their 'end'.

6. מֵאֵי סֵפֶר הַיָּשָׁר? ר"א אומר: זֶה סֵפֶר מִשְׁנֵה תוֹרָה. וְאִמָּאֵי קָרוּ לִיה סֵפֶר הַיָּשָׁר? דְּכַתְּבִי: וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי ה'.
עבודה זרה כה.

Another view in Chazal identifies 'Sefer HaYashar' as Sefer Devarim which is underpinned by the mitzva to act in a way that is Yasher veTov.

7. (עד) וְלֹמַר זֶה נִעְלָה עַל כּוֹלָם פְּסוּק זֶה שֶׁעַל שְׁמוֹ יִקְרָא כָּל הַסִּפְרָא וְיִלַּע ע"פ הַמִּצְוָה (שְׂכַח לֵאמֹר) וְאַהֲבַת רֵעִי כְּמוֹךְ - זֶה הִיא כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה. וְכֵמוֹ שֶׁהָאֵדָם לְעָלְמוֹ רוֹלָה לְעִשּׂוֹת אֶךְ יִשָּׂר וְטוֹב כִּי הַמּוֹתֵר לְזוּלָתוֹ עַל שְׁלוֹ הָרִי זֶה יִסּוּד כָּל הַתּוֹרָה. וְלִכֵּן נִקְרָא כָּל הַתּוֹרָה ע"פ מוֹסֵד זֶה.
תורה תמימה הערות דברים פרק ו הערה עד

The Torah Temima explains that the imperative to be Yashar and Tov are based on Ahavat Re'im, which is the foundation of the whole Torah. Torah rests on the our ability to be foregoing to others!

8. לֹא תַעֲשֶׂוּן כָּכָל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עֹשִׂים בָּהּ הַיּוֹם אִישׁ כְּלִי-הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו.
דברים י"ב

The opposite of this mitzva is the selfishness of each person doing what is right in their own eyes, not God's.

9. בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מִלֵּךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה.

שופטים יז:

This lack of priority for the other was the root of the failure of the Bnei Yisrael in the time of the Shoftim.

10. ולא שתהיה מדת חסידותך לעניי הרואים ולא בקרב לבך, כי אם הטוב בעיני ה' - הרואה ללבב גם במקום שאין אנשים. וזהו הישר והטוב בעיני ה'.

אלשיך דברים ויח

The Alshich goes further. It is not enough for us to do the right thing only when this is visible to others, but also when no one else even knows. God recognizes those important but invisible acts of kindness.

B] YASHAR VETOV - DISCOVERING THE SPIRIT OF THE HALACHA

11. הישר והטוב - זו פשרה, לפני משורת הדין

רש"י שם

Rashi quotes Chazal who identify the halachic parameters of the mitzva as 'peshara' - compromise in a din Torah, and 'lifnim mishurat hadin' - going beyond the letter of the law.

12. ולרבותינו ז"ל מדרש יפה, אמרו זו פשרה ולפנים משורת הדין. והכוונה ז"ל, כי מתחלה אמר שתשמור חקותיו ועדותיו אשר לך, ועתה יאמר גם כאשר לא לך תן דעתך לעשות הטוב והישר צעיו, כי הוא אורב הטוב והישר: וזה ענין גדול, לפי שאי אפשר להזכיר בתורה כל הנהגות האדם עם שכניו ורעיו וכל משאו ומתנו ותקוני הישוב והמדינות כלם, אבל אחרי שהזכיר מהם הרבה, כגון לא תלך רכיל, לא תקום ולא תטור, ולא תעמוד על דם רעך, לא תקלל חרש, מפני שזו תקום, וכיוצא בזה, חזר לומר דרך כלל שיעשה הטוב והישר בכל דבר, עד שיכנס זה הפשרה ולפנים משורת הדין.

רמב"ן שם

The Ramban explains that the Torah presents us with many specific mitzvot bein adam lechavero not only to teach the halachic details of those mitzvot but also so that we can internalize the underlying spirit of halacha and become the 'Torah Jew' that God requires of us. If we do this we will hopefully be able to intuit the correct answer even when it cannot be looked up in a book. We will thus recognize that, sometimes, even if certain behavior is technically permitted according to halacha, it may not be the correct way to act in all situations.

13. דַּבֵּר אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדָשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

ויקרא יט:ב

The Torah requires us to act in a way that is 'kodesh' so that we can channel the kedusha of God.

14. והענין כי התורה הזכירה צעירות וצמאכלים האסורים והתירה הציאה איש באשתו ואכילת הבשר והיין, א"כ ימלא צעל התאווה מקום להיות שטוף צמא אשתו או נשיו הרבות, ולהיות צסוצאי יין צזוללי צשר למו, וידצר כרצונו צכל הנצלות, שלא הוזכר איסור זה בתורה, והנה יהיה נצל צרשות התורה: לפיכך צא הכתוב, אחרי שפרט האיסורים שאסר אותם לגמרי, וזה צדד כללי שנהיה פרושים מן המותרות וזה דרך התורה לפרוט ולכלול צכיוצא צזה, כי אחרי אזכרת פרטי הדינין.... אמר צכלל ועשית הישר והטוב וכן צענין השצת, אשר המלאכות צלאו והטרחים צעשה כללי שנאמר תשבות.

רמב"ן ויקרא יט:ב

The Ramban reads this mitzva as the bein adam leMakom parallel of Yashar veTov. In the realm of mitzvot such as kashrut and sexual morality, again, the Torah presents detailed examples so that we can learn from these to become the higher calibre Torah Jew that God requires of us. As such, even when something is technically 'kosher' or permitted, it may not be correct for every person in every situation. We are expected to intuit this and act accordingly.

15. The injunction "You shall be holy" implies that the letter of the law must not be strictly adhered to; rather, as the Ramban phrases it, "One should follow the intention of the Torah." Whoever wishes to achieve a perfect observance of the Torah cannot be satisfied with adhering to its explicit rulings. He must penetrate deeper in order to arrive at the ultimate aim of these rulings. He must not only think of that which is good and right in his own eyes but that which is "the right and the good in God's eyes." It would seem that the latter injunction added by the Torah to its list of rulings is superfluous since all the divine precepts are designed to show mankind the correct way of living.

However, there are many things which are permitted by the letter of the law and are only forbidden from because of the requirement to "[do] the right and good in God's eyes." Regarding the seizing of property for a debt, our Rabbis stated that the law does not demand the return of such property, but it is to be returned in accordance with the injunction of "Do the right ..." This special injunction demonstrates that Judaism is not satisfied with limiting active evil-doing; it aspires to eradicate potential evil from the soul of man.

Rav Yeshayahu Shapiro - the 'Admor He-Chalutz' (d. 1942) quoted by Nechama Leibowitz, Parashat Vaetchanan

16. If, however, we recognize that Halakhah is multiplanar and many-dimensional; that, properly conceived, it includes much more than is explicitly required or permitted by specific rules, we shall realize that the ethical moment we are seeking is itself an aspect of Halakhah. The demand, or, if you will, the impetus for transcending the din is itself part of the halakhic corpus.

Rav Aharon Lichtenstein - 'Does Jewish Tradition Recognize an Ethic Independent of Halakhah?'

17. שְׁמֹר וְשָׁמַעְתָּ אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֶנֶכִּי מִצְוָה לַמַּעַן יִיטֵב לָךְ וּלְבִנְיָךְ אַחֲרֶיךָ עַד-עוֹלָם כִּי תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר בְּעֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ

דברים יב:כח

In Devarim Chapter 12 the Torah reverses the wording of the mitzva - enjoining us to do HaTov veYashar.

18. Perhaps "do the right and the good" can be interpreted as follows: the tov adds something to the yashar and modifies its performance. In doing so, the yashar takes into consideration the higher tov. The yashar is what one is entitled to by right, free from wrongdoing. The tov is any positive purpose the advancement of which is in accord with God's will. This then is the tenet that is stated here. Even if you are legally entitled to something, forgo it for the sake of a higher, positive, and good purpose. Forgo your undisputed right out of consideration of another person's welfare. In cases of compromise, the litigant sacrifices some of his legal rights for the sake of peace. The tov that modifies the performance of the yashar is, in the former cases, brotherly love, and in the latter case, love of peace.
Below, the wording is reversed. Accordingly, there the yashar modifies the performance of the tov: do good only in the right way. The end shall not justify the means; do not attempt to do good by crooked means.

Rav Shimshon Refael Hirsch - Devarim 6:18¹

C] HALACHIC APPLICATIONS OF YASHER VETOV

C1] THE LAW OF THE 'BAR METZRA' - THE NEIGHBORING OWNER

19. ולא עוד אלא המוכר קרקע שלו לאחר יש לחברו שהוא בצד המצר שלו לתן דמים ללוקח ולסלק אותו וזה הלוקח הרחוק פאלו הוא שליח של בן המצר. ... אפלו היה הלוקח תלמיד חכם ושכן וקרוב למוכר וכן המצר עם הארץ רחוק בן המצר קודם ומסלק את הלוקח. ודבר זה משום שנאמר (דברים ו:יח) וַעֲשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב. אמרו חכמים הואיל והמכר אחד הוא טוב וישר הוא שיקנה מקום זה בן המצר יותר מן הרחוק.

רמב"ם הלכות שכנים פרק יב הלכה ה

Where a person sells a field, their neighbor has an option to repurchase the land from the buyer. This is based on the equity of allowing the neighbor to enjoy the special extra benefit from this land that only they can appreciate.

C2] PESHARA - COMPROMISE IN BEIT DIN

20. רבי יהושע בן קרחה אומר: מצוה לבצוע, שנאמר: (זכריה ח:טז) אָמַת וּמִשְׁפַּט שְׁלֹם שְׁפָטוּ בְּשַׁעְרֵיכֶם. והלא במקום שיש משפט - אין שלום, ובמקום שיש שלום - אין משפט! אלא איזהו משפט שיש בו שלום? - הוי אומר: זה ביצוע. וכן בדוד הוא אומר (שמואל ב' ח:טו) וַיְהִי דָוִד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וְצֶדֶקָה. והלא כל מקום שיש משפט - אין צדקה, וצדקה - אין משפט. אלא איזהו משפט שיש בו צדקה - הוי אומר: זה ביצוע.

סנהדרין ו

There is a mitzva for disputing litigants to recognize that the most equitable solution may be somewhere between their two opposite claims. This is based on the impetus in Nach to achieve 'Mishpat Shalom' and 'Mishpat u'Tzedaka'.

1. Free translation from <http://etzion.org.il/vbm/english/archive/chavero/18chavero.htm>

21. אמר רב: הלכה כרבי יהושע בן קרחה. - ... מצוה למימרא להו: אי דינא בעיתו, אי פשרה בעיתו

שם

The Dayanim must ask the litigants before the proceedings if they insist on a strict judgment or will seek a peshara.

C3] FORGOING RIGHTS TO PAYMENT

22. שאלו תלמידיו את רבי נחוניא בן הקנה: במה הארכת ימים? אמר להם: ... וותרן בממוני הייתי ... דאמר מר: איוב וותרן בממוניה הוה, שהיה מניח פרוטה לחנוני מממוניה.

מגילה כח.

R. Nechunya ben Hakana attributed his old age to the fact that he was not strict on insisting that those who owed him money had to pay every penny. So too, one of the merits of Iyov was that he forwent small amounts owed to him.

23. מי שיש לו מלאכה מועטת לעשות, אומר לפועל 'חצי פרוטה אני נותן לך ונלך אלל חנוני ונקנה צפרוטה ככר או צינים ונחלוק'. ואיוב ויתרה לחצי השני משלו ונותן לו כל הפרוטה שהיה רע צעיניו לדקדק בדבר קל שאינו ממון.

רש"י בבא בתרא טו:

If someone technically owed a half peruta there was no such coin to give. Strictly speaking, the one to whom payment was due could have insisted that the other buy a small roll of bread for a peruta and give him half of the roll. Iyov felt that this was beneath him and allowed them to keep the change.

24. משאיו ומתנו של תלמיד חכם - באמנות ובאמונה: אומר על לאו - 'לאו', ועל הן - 'הן'. מדקדק על עצמו בחשבון, ונותן ומותר לאחרים כשיקח מהן ולא ידקדק עליהן. ונותן דמי המקח לאחר ... ואם נתחייבו לו אחרים בדין, מאריך ומוחל להן ...

רמב"ם הלכות דעות פרק ה הלכה יג

A talmid chacham is required to act in this manner. Note that for the purposes of Rambam's Hilchot Deot a 'talmid chacham' is anyone who represents Torah to the wider Jewish community.

C4] GOING BEYOND THE LETTER OF THE LAW

25. רבי ישמעאל ברבי יוסי הוה קאזיל באורחא. פגע ביה ההוא גברא, הוה דרי פתכא דאופי, אותבינהו וקא מיתפח .. אמר ליה: דלי לי. אמר ליה: כמה שוין? - אמר ליה: פלגא דזוזא. יהיב ליה פלגא דזוזא, ואפקרה. הדר זכה בהו, הדר יהיב ליה פלגא דזוזא ואפקרה. חזייה דהוה קא בעי למיהדר למזכיה בהו, אמר ליה: לכולי עלמא אפקרנהו ולך לא אפקרנהו ... והא רבי ישמעאל ברבי יוסי זקן ואינו לפי כבודו הוה: - רבי ישמעאל ברבי יוסי לפניו משורת הדין הוא דעבד.

בבא מציעא ל:

R. Yishmael son of R. Yosei was asked by a poor laborer to help him load wood onto his back. Since this would have been inappropriate for R. Yishmael and not befitting his position, he declined, but then bought the wood from the laborer and left it as hefker. The laborer reacquired it from hefker and asked him again to help. Again, he bought the wood and left it hefker, but to the whole world other than this laborer! Even though R. Yishmael was under no halachic obligation to buy the wood, he went beyond the letter of the law since he felt this was the appropriate thing to do.

26. רבה בר בר חנן תברו ליה הנהו שקולאי חביתא דחמרא. שקל לגלימיהו, אתו אמרו לרב. אמר ליה: הב להו גלימיהו. - אמר ליה: דינא הכי? - אמר ליה: אין (משלי ב:כ) לְמַעַן תִּלְכֵּךְ בְּדֶרֶךְ טוֹבִים (רש"י - לפניו משורת הדין). יהיב להו גלימיהו. אמרו ליה: עניי אנן, וטרחין כולה יומא, וכפינן, ולית לן מיד. אמר ליה: זיל הב אגרייהו. - אמר ליה: דינא הכי? - אמר ליה: אין, (משלי ב:כ) וְאֶרְחוֹת צְדִיקִים תִּשְׁמֹר.

בבא מציעא פג.

Rabba bar bar Chanan hired laborers to move his produce and they negligently ruined some of it. Since they were liable to pay damages, he confiscated their coats as collateral. When they complained to Rav, Rav ordered him to return the coats, not as the strict halacha but (according to Rashi) as lifnim mishurat hadin. The laborers then appealed to Rav that they should also be paid for their work. When Rav ordered this, Rabba bar bar Chanan was incredulous! Rav agreed that this was not the strict halacha but was required in this case as 'orchot tzadikim',

27. בסוף פרק האומנים גבי רב רב הונא דסקלינכו לגלימייכו דהנכו שקולאי מייתי למען תלך דרך עוצי' וי"ל דהנכו שקולאי לא שייך לפני משורת הדין כיון שעשו לו היזק גדול בפשיעה ששיצרו לו חזית של יין.

תוספות בבא קמא ק. ד'ה לפני משורת הדין

Tosafot disagree with Rashi and understand that such behavior goes even beyond lifnim mishurat hadin since the loss was so significant. But it was appropriate for Rabba bar bar Chanan in this case due to his rabbinic position.

28. רב יהודה הוה שקיל ואזיל בתריה דמר שמואל בשוקא דבי דיסא. אמר ליה: מצא כאן ארנקי מהו? אמר ליה: הרי אלו שלו. - בא ישראל ונתן בה סימן מהו? אמר ליה: חייב להחזיר. תרתי? - אמר ליה: לפני משורת הדין. כי הא דאבוב דשמואל אשכח הנך חמרי במדברא ואהדרינהו למרייהו לבתר תריסר ירחי שתא - לפני משורת הדין. רבא הוה שקיל ואזיל בתריה דרב נחמן בשוקא דגלדא, ואמרי לה בשוקא דרבנן. אמר ליה: מצא כאן ארנקי מהו? אמר ליה: הרי אלו שלו. בא ישראל ונתן בה סימן מהו? אמר ליה: הרי אלו שלו. והלא עומד וצווה! נעשה כצווה על ביתו שנפל, ועל ספינתו שטבעה בים.

בבא מציעא כד:

Rav Yehuda asked his teacher, Shmuel, what the halacha would be if he found a lost wallet in a very public place where no one would ever expect it to be returned. He responded that he could technically keep the wallet even if there was a siman, but should nevertheless return it - lifnim mishurat hadin. When Rabba asked the same question to Rav Nachman he was told that he could keep the wallet, even if had a siman!

29. אע"פ שמן הדין במקום שרוב עובדי כוכבים מצויים, אפילו נתן ישראל בה סימן אינו חייב להחזיר, טוב וישר לעשות לפני משורת הדין להחזיר לישראל שנתן בה סימן.

שולחן ערוך חושן משפט סימן רנט סעיף ה

Even if a person is not technically obligated halachically to return lost property, the Shulchan Aruch rules that it is 'Tov Veyashar' to do so where a Jew is able to give a siman.

30. ואין בית דין יכולין לכופ ליתנם לפני משורת הדין, אף על פי שנראה להם שהוא מן הראוי, ויש חולקים.

רמ"א שולחן ערוך חושן משפט סימן יב סעיף ב

In the case of lost property, the Rema brings a halachic dispute as to whether Beit Din can force someone to go lifnim mishurat hadin.

31. ואם הוא עני ובעל אצידה עשיר, אין לריק לעשות לפני משורת הדין.

שם

But where the finder of the property is poor and the loser is wealthy AND there is no technical obligation to return it, the poor person should not feel pressure to return it and to act lifnim mishurat hadin.

32. וכן אנו נוהגים להחזיר וכו"פ ראצ"ה וראצ"ן דכייפין להחזיר היכא דהמואל עשיר.

ש"ך שם סעיף ה

However, if the finder is also wealthy the Shach rules that the Beit Din can enforce the return of the property.

C5] MODERATION IN MIDOT

33. לְבַד־רְאֵה-זֶה מִצְּאֵתִי אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֵל-הִים אֶת-הָאָדָם יֹשֶׁר וְהִמָּה בִקְשׁוֹ חֲשֹׁבֹנוֹת רַבִּים:

קהלת ז'כט

34. אשר עשה האל-הים. הוא צעזעז כי ידעתי אשר האל-הים צרא את האדם להיות ישר - רוצה לומר ללכת דרך הממוצע בענין המדות צדקס ותוגה וחמלה וכדומים, מבלי נטות אל הקצה מן הקצוות בני אדם הם הם המצדקים מחשבות רבות לנטות פעם אל הקצה האחד

מצודת דוד שם

Mankind was created to be Yasher in middot - to find a moderate and straight path².

2. See Rambam Hilchot Deot 2:1 where he rules this principle and also uses the term 'orchot yosher' from Mishlei 2:13. Note that in Deot 1:4 the Rambam appears to rule that one should adopt a 'middle path' in all traits, including anger, meaning that one should not be easily angered nor emotionally flat and unmoved. However, in Deot 2:3 the Rambam famously rules that anger is a trait which one should avoid entirely, veering to the opposite extreme of never becoming angered at anything. One resolution (implied by the Rambam himself in that halacha) is that one must be prepared to show anger where the circumstances require, but not actually become emotionally angry.